

Sara Wacklin-asu (vas.) ja oululainen surupuku 1700—1860 Pohjalaisen 'murheikkunassa'.

Vanha surupuku ja murhehuone

Pohjalaisen kirjakaupan "murhe-ikkuna" panee pakkasista huolimatta pysähtymään monta kertaa.

Murhe-ikkuna, niinpä vain. Ikkunoissa valkoiset lakanat, siinä merkki ulkopuolisillekin, että kuolema on käynyt. Muistelen olleeni paikalla, kun valkoiset lakanat peittivät Lassila & Tikanojan talon Kirkkokadun puoleiset ikkunat merkiksi siitä, että talon mainehikas isäntä, tuikea, mainio ja kunnioitettu lyseonrehtori Antti Jauho yllättäen oli jättänyt kotinsa, koulunsa ja Oulunsa... Nuo murhe-ikkunat tosin ovatkin ensimmäinen ja viimeinen kokemukseni tästä tällä vuosisadalla hävinneestä tavasta.

Kaikien nykyajan hälinän ja kiihkoilun keskellä vanhat tavat ja tyyli elävät ikäänkuin renessanssiansa, katsokaapa vain huonekaluliikkeiden ikkunoita, eräitä muita isoja ikkunoita, erinäisten sekalais- jos erikoisliikkeidenkin lamppu-"uutuuksia" jne. Entäpä ihmiset ja heidän pukunsa! Esimerkiksi riittävät klassilliset suomalaiset miesten talvipäähineet, niin koivistolaiset kuin koirannahkanaapukatkin, jotka iloisesti ovat saaneet sijansa erinäisissä tapauksissa nimenomaan kiihkeimpien vanhaa vastaan saarnaavien päässä.

Antiikkikirja antaa meille, mitä milloinkin vanhaa keräävälle, ohjeitansa alan ainoana erikoisteoksena. Sen seuraksi ilmestyi äskettäin kirjan vanhat tuolimme ja kirja Muotipuku kautta aikojen. Tämä viimeksimainittu lieneekin antanut kirjakaupalle idean sijoittaa ikkunaansa muutamia vanhoihin tyyli-pukuihin puettuja mallinukkeja. Siinä on ensiksikin rokokoo-asuinen kaunotar leveine vannehameineen ja sitten kaksi vanhan Oulun nimeltä mainittua edustajaa, tyyli-teltyjä tietenkin, kauneudestansa ja lempeydestänsä kuulu Helena Schulin-Franzen, runoilija Franzénin äiti, sittemmin uusissa naimisissa kauppias Lars Henrik Keckmanin kanssa, ja Sara Wacklin, opettajatar joka ansaitsee myös kunnianimen Suomen ensimmäinen kirjailijatar. Nämä arvon naiset edustavat kahta 1800-luvulla elänyttä 1700-luvun sukupolvea. Vanha pukumuoti piti sitkeästi puoliansa 1800-luvulla, surupuku ehkä kaikkein sitkeimmän.

Murhepukuinen neitonen, joka tässä kuvassammekin esiintyy Sara-tädin seuralaisena, kuuluisi voivan yhtä hyvin edustaa 1700-luvun alkupuolen surevaista kuin 1860-luvunkin oulutarta. Tämän niinkuin kaikkien mainittujen nukkien puvut on ommellut vanha virkeä nyky-oultar, monenlaisessa vanhan niin esinekulttuurin kuin muistitiedonkin tallentamisessa ansioitunut Anna Forsberg. Neiti Forsbergin työ liittyy tietysti Ouluun, kotikaupunkiin. Hän on Kakaravaaran kasvatteja ja on työskennellyt ikänsä täällä. Tässä mainostettu oululainen tapakulttuuri painoi tietysti leimansa yhtä hyvin minkä hyvänsä vanhan pohjalaiskaupungin, rannikko-kaupungin olletikin, elämään. Raahessa elettiin samalla aaltopituudella, ja niinpä kirjakauppias onkin sijoittanut ikkunaansa keskeisimmälle paikalle Samuli Paulaharjun maanmainion, vertaansa vailla olevan teoksen Vanha Raaha, jota me oululaiset tietysti mahottomasti heiltä kahdehdimme ja Martti Levon'in tuoreen Merenkukijoita ja kaupapovareita.

Surupukuinen nukkemme — vai pitäisikö puhua murhepukuisesta, niinkuin ilmeisesti sata vuotta sitten oli tapana — on tehty "elävän mallin" mukaan, toisin sanoen Anna Forsbergillä Jatk. siv. 5

on tarkat tiedot tästäkin puvusta. Näin hän kertoo. Vielä sata vuotta sitten verhottiin surutalon murhehuone kokonaan valkoisilla liinoilla, peilit, pöydät, tuolit, kaikki, ja ikkunain eteen asetettiin valkoiset lakanat. Suruväki istui mustiin puettuna. Naisilla oli leveä valkoinen kaulus, uumillaan valkoinen esiliina, (förrkeli), jossa esim. leskellä, jolla oli suurin suru saat-toi olla "viiden korttelin korkuinen" päärme. Käsissä oli valkoiset ns. poignetit. Samanlainen oli tyttären puku, niinkuin kuvastamme näkyy. Hiustensa verho-na kantoi hän hienoa valkoista liinaa, joka oli poimuteltu pään ympäri. Siinä piti sitten lesken tyttäreineen istua, sohvalla murhehuoneen keskellä liikkumattomana. Näin ainakin kaikissa "paremmissa" piireissä, ja meidän tiedämme, että juhlissa "piirien" tapoja on pyritty noudattamaan, vaikka ei olisi ollut aina varaakaan.

Kirjoittamaton laki sääti myös miehen murhepuvun: lyhytlipeinen musta nuttu, laskokset olkapäällä, harteilla musta silk-kiviiltä, joka ulottui sääriin asti, uuman ympärillä musta silk-kivyö, kupeella nauharuusuke, säärien verhona polvihousut mustine sukkineen, jalassa suurilla hopeisilla soljilla varustetut mustat kengät. Kaulaan kuului valkoinen kaulahuivi ja röyhelöitä. Nutun taskuista pisti esiin leveäpalteisia nenäliinoja. Herrasmiehen tukka oli tietenkin puutoitoitu, ja päässään hänellä oli pyöreä hattu. Sara Wacklin kertoo vielä, että miekkakin oli murhetilaisuuksissa mustiin verhottu. Siihen aikaan kun prouvasti Stähle kuoli ja Oulun "Stoolepori", vanha hautausmaa, vihittiin tarkoitukseen kuuluu miekka kaupunkilaisgentlemannin jokapäiväisiin varusteisiin. Wacklinin "Sataisista muistelmista" saakin paljon mielenkiintoista lisätietoa, jos haluaa eläytyä vanhoihin tapoihin.

Mitä tähän kuvattuun miesten pukuun tulee, se käsittääkseni ei voinut elää sellaisenaan enää sadan vuoden takaisessa Oulussa, koska miesten pukeutuminen muuten oli jo aivan toisenlaista, mutta mene tiedä. Pukeutuuhan oululainen yhäkin esimerkiksi vainajaa kunnioittaakseen pitkään takkiin, shakettiin, joka on "ponsuurin" jälkeläinen, sikäli kuin on pystynyt sen kustantamaan tai on sattunut sen perimään. Pitkääntäkin käyttö näyttää olevan tällä hetkellä ikäänkuin pois muodista, mutta tapa pitäneen kyllä vielä puolensa. Musta ja valkoinen kuuluvat joka tapauksessa yhä niin naisen kuin miehenkin suruvarusteisiin, vaikka näillä arktisilla alueilla sään mukaan sovitettuna. Pohjois-Ruotsissa pukeutuivat miehet ainakin vielä ihan äskeisinä vuosina frakkiin lähtiessään hautajaisiin, mutta meillä pyrstötakki päivisin kuuluu jos kuuluu vain ns. akateemisiin tilaisuuksiin.

Rauha heidän tomulleen!

"Integer vitae..."

Panu